

VIII Międzynarodowa Konferencja Naukowa
z cyklu ŻYDZI WSCHODNIEJ POLSKI
Seria II: Żydzi Europy Środkowej i Wschodniej

Edycja VIII:

ŚWIATY ŻYDOWSKICH ARTYSTÓW

Z EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

BIOGRAFIE – DOKONANIA – LITERACKIE ŚWIADECTWA LOSU

Białystok, 6 – 7 maja 2019 roku

VIII Międzynarodowa Konferencja Naukowa
z cyklu
ŻYDZI WSCHODNIEJ POLSKI
Seria II: **Żydzi Europy Środkowej i Wschodniej**

Edycja VIII:

ŚWIATY ŻYDOWSKICH ARTYSTÓW Z EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

BIOGRAFIE - DOKONANIA - LITERACKIE ŚWIADECTWA LOSU

Białystok, 6 – 7 maja 2019 roku

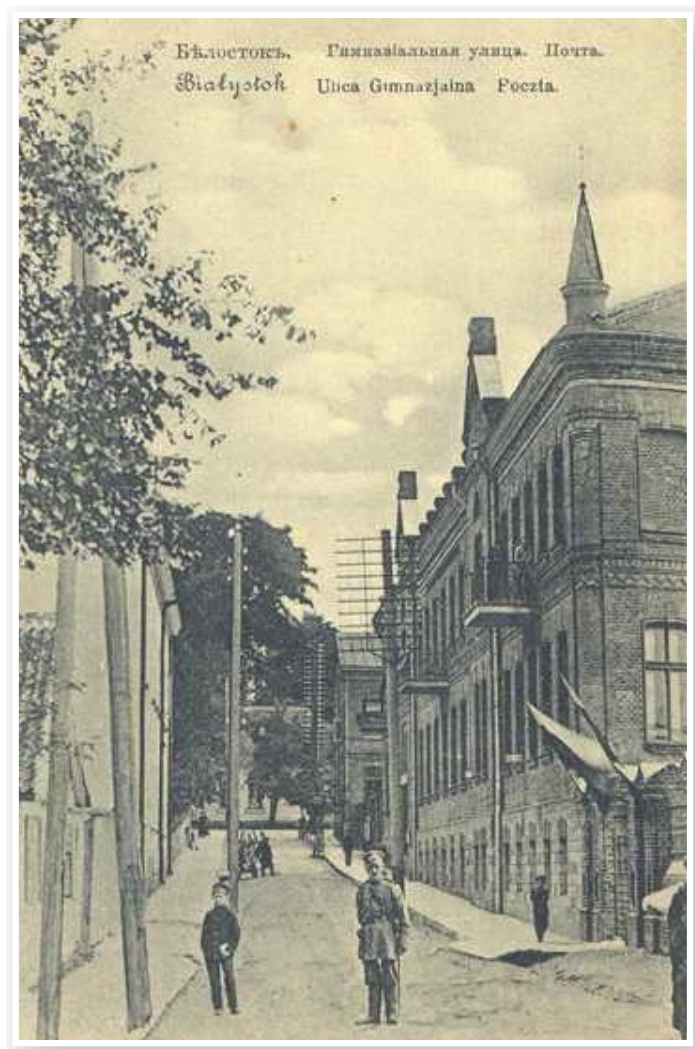
colloquia
orientalia
bialostocensia

PATRON KONFERENCJI

Rosa Raisa

– właściwie: Róża Bursztyn, Rosa Bursztejn / Burchstein (23 V 1896, Białystok – 28 IV 1963, Los Angeles) – wybitna śpiewaczka urodzona w Białymstoku, z którego wyjechała jako nastolatka. Śpiewała w Neapolu, Parmie, Filadelfii, Londynie, Chicago, w La Scali w Mediolanie. Wybitna wykonawczyni między innymi ról w *Aidzie* i *Tosce*.

Białystok, ul. Gimnazjalna, po prawej stronie budynek poczty.
Rok 1910

KATEDRA BADAŃ FILOLOGICZNYCH „WSCHÓD – ZACHÓD”
WYDZIAŁ FILOLOGICZNY UNIwersYTETU W BIAŁYMSTOKU
KSIĄŻNICA PODLASKA IM. ŁUKASZA GÓRNICKEGO
STOWARZYSZENIE NAUKOWE „OIKOUMENE”
GALERIA IM. SLEŃDZIŃSKICH W BIAŁYMSTOKU

W Wydział
Filologiczny
UNIwersYTET W BIAŁYMSTOKU

K KSIĄŻNICA
PODLASKA
im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku

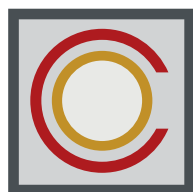

G GALERIA
IM. SLEŃDZIŃSKICH
W BIAŁYMSTOKU
MIEJSKA INSTYTUCJA KULTURY

VIII Międzynarodowa Konferencja Naukowa
z cyklu:
„Żydzi wschodniej Polski”
Seria II: **Żydzi Europy Środkowej i Wschodniej**

Edycja ósma:

**ŚWIATY ŻYDOWSKICH ARTYSTÓW
Z EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ**

colloquia
orientalia
bialostocensia

Białystok

6 – 7 maja 2019 roku

ZAGADNIENIA BADAWCZE KONFERENCJI

- ❖ Świat artystów żydowskich XIX i XX wieku: ich losy, dorobek artystyczny.
- ❖ Artyści żydowscy z Białegostoku i wschodnich ziem Rzeczypospolitej.
- ❖ Artyści żydowscy Europy Wschodniej, Zachodu, Ameryki – migracje, współpraca, powroty.
- ❖ Rosa Raisa, życie, twórczość i działalność.
- ❖ Artysta żydowski w swojej społeczności: muzyk, malarz, aktor, śpiewak, fotograf (inni).
- ❖ Środkowoeuropejski świat żydowski w wyobrażeniach współczesnych artystów amerykańskich i zachodnich.
- ❖ Żydzi-artysci w epoce Holocaustu.
- ❖ Miejsce sztuki w refleksji myślicieli żydowskich.
- ❖ Pamięć o świecie sztuki żydowskiej w literaturze XIX i XX wieku.
- ❖ Festiwal żydowskiej kultury i sztuki jako współczesna forma pamięci o żydowskim świecie.

Inauguracja VII Konferencji z cyklu „Żydzi wschodniej Polski” w 2018 roku, Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego. Przemawia Dyr. Jolanta Gadek

KOMITET NAUKOWY CYKLU BADAWCZEGO „ŻYDZI EUROPY ŚRODKOWEJ I WSCHODNIEJ”

Dr Helena Datner – Żydowski Instytut Historyczny w Warszawie

Prof. Alan Duben – Uniwersytet w Stambule, Turcja

Dr Anna Frajlich – Nowy Jork, Stany Zjednoczone

Dyr. Jolanta Gadek – Książnica Podlaska im. Ł. Górnickiego

Pan Mark Halpern – Nowy Jork, Stany Zjednoczone

Prof. Halina Krukowska – Uniwersytet w Białymstoku

Pani Lucy Lisowska – Centrum Edukacji Obywatelskiej Polska – Izrael

Pan Ryszard Löw – Tel-Awiw, Izrael

Prof. Jarosław Ławski – Uniwersytet w Białymstoku

Dr Wiktoria Moczalowa – Rosyjska Akademia Nauk, Moskwa

Dr Barbara Olech – Uniwersytet w Białymstoku

Dr hab. Dariusz K. Sikorski – Uniwersytet Gdański

Dr hab. Maciej Tramer – Uniwersytet Śląski

KOMITET ORGANIZACYJNY KONFERENCJI

Prof. Jarosław Ławski – Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód”,
Wydział Filologiczny UwB – *Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego*

Dr Łukasz Zabielski – Stowarzyszenie Naukowe „Oikoumene”,
Dział Naukowy Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego – *Sekretarz Konferencji*

Dyr. Jolanta Szczygieł-Rogowska – Galeria im. Sleńdzińskich

Dyr. Jolanta Gadek – Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego

Dr hab. Anna Janicka – Zakład Filologicznych Badań Interdyscyplinarnych UwB

Mgr Ewelina Feldman-Kołodziejuk – Instytut Neofilologii UwB

Mgr Kamil K. Pilichiewicz – Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód”

Mgr Joanna Wildowicz – Wydział Filologiczny UwB

Dr Grażyna Dawidowicz – VIII LO im. Króla Kazimierza Wielkiego

Dr Michał Siedlecki – Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego

Mgr Patryk Suchodolski – Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego, UwB

INFORMACJE ORGANIZACYJNE

5 MAJA

N I E D Z I E L A

Godz. 15.00–24.00

– Przyjazd gości i zakwaterowanie Uczestników w hotelach

Telefony awaryjne:

- ❖ 793 957 149 (dr Łukasz Zabielski)
- ❖ 668 215 232 (dr hab. Anna Janicka)
- ❖ 664 057 370 (prof. Jarosław Ławski)

Posiłki:

- ❖ Śniadania 6 i 7 maja w hotelu
- ❖ 6 maja – obiad w Książnicy Podlaskiej
- ❖ 6 maja – kolacja w restauracji Villa Tradycja (ul. Włókiennicza 5)
- ❖ 7 maja – posiłek w Książnicy Podlaskiej

Położenie obiektów konferencyjnych

- ❖ I dzień obrad do 15.00: Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego – ul. M. Skłodowskiej-Curie 14 A, VI Piętro, Sala Audytoryjna
- ❖ I dzień obrad od 15.00: Galeria im. Sleńdzińskich, ul. Waryńskiego 24 A
- ❖ II dzień obrad: Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego – ul. M. Skłodowskiej-Curie 14 A, VI Piętro, Sala Audytoryjna

Komitet Organizacyjny:

Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód”,
Wydział Filologiczny Uniwersytetu w Białymstoku,
Pl. NZS-u 1, **pokój 75**, piętro I,
15-420 Białystok, tel. 85 745 74 68 lub 664 057 370.

Delegacje i faktury:

Będą wydawane i stemplowane w 1 dniu Konferencji w Książnicy Podlaskiej.

PROSIMY, BY CZAS WYSTĄPIEŃ NIE PRZEKRACZAŁ 20 MINUT!

OBRADY PLENARNE

6 MAJA

P O N I E D Z I A Ł E K

Miejsce obrad:

Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego, Gmach Główny,
ul. M. Skłodowskiej-Curie 14 A, VI piętro, Sala Audytoryjna

I. POWITANIE, OTWARCIE KONFERENCJI

Godz. 9.00

Uroczyste Otwarcie Konferencji
„Świat żydowskich artystów z Europy Środkowo-Wschodniej”

- ❖ Powitanie Gości: **prof. Jarosław Ławski, dyr. Jolanta Gadek**
  - ❖ Otwarcie Konferencji
  - ❖ Informacje organizacyjne
-

II. OBRADY – CZĘŚĆ I

Godz. 9.20 – 11.30

Prowadzenie: Dr **Monika Szablowska-Zaremba** (KUL, Lublin)
Mgr **Anna Lebet-Minakowska** (Muzeum Narodowe w Krakowie)

1. Mgr **Joanna Wildowicz** (UwB, Białystok)
Rosa Raisa – życie artystki
2. Prof. **Lucyna Aleksandrowicz-Pędich** (SWPS, Warszawa)
Literackie fantazje amerykańskich pisarek Glorii Goldreich i Dary Horn inspirowane postacią Marca Chagalla: rodzina w centrum żydowskiego świata
3. Dr **Ogla Ciwkacz** (Towarzystwo im. F. Karpińskiego, Iwano-Frankowsk)
Losy stanisławiowianki, żydowskiej śpiewaczki Reny Pfiffer-Lax – primadonny Opery Wiedeńskiej (1900–1943)
4. Joanna **Tomalska-Więcek**, Piotr Niziołek, Muzeum Podlaskie w Białymstoku
Malarstwo artystów żydowskich w zbiorach Muzeum Podlaskiego w Białymstoku

Godz. 11.00 – 11.20

Dyskusja

Godz. 11.20 – 11.40

Przerwa na kawę

III. OBRADY PLENARNE – CZĘŚĆ II

Godz. 11.40 – 14.00

Prowadzenie: Dr **Olga Ciwkacz** (Iwano-Frankowsk)
Dr **Łukasz Zabielski** (Książnica Podlaska im. Ł. Górnickiego)

1. Dr **Anna Jeziorkowska-Polakowska** (KUL, Lublin)
„Cicha woda brzegi rwie...” – historia życia *Ediego Resnera*
2. Dr hab. **Dariusz K. Sikorski** (Uniwersytet Gdański)
Figury wyobraźni – obrazy tożsamości. Malarze w „Roczniku Żydowskim” (1901 – 1906)
3. Dr **Marek Szładowski** (Warszawa)
Jak staje się Żyd – Macieja Zaremby Bielawskiego literackie poszukiwania tożsamości
4. Mgr **Gaweł Janik** (UŚ, Katowice)
Świadectwo rozbitka. O zapomnianym pisarstwie Sydora Reya
5. Dr hab. **Anna Janicka**, prof. UwB (Białystok)
Tamara Karren – artystka i pisarka zapomniana

Godz. 13.20 – 14.00

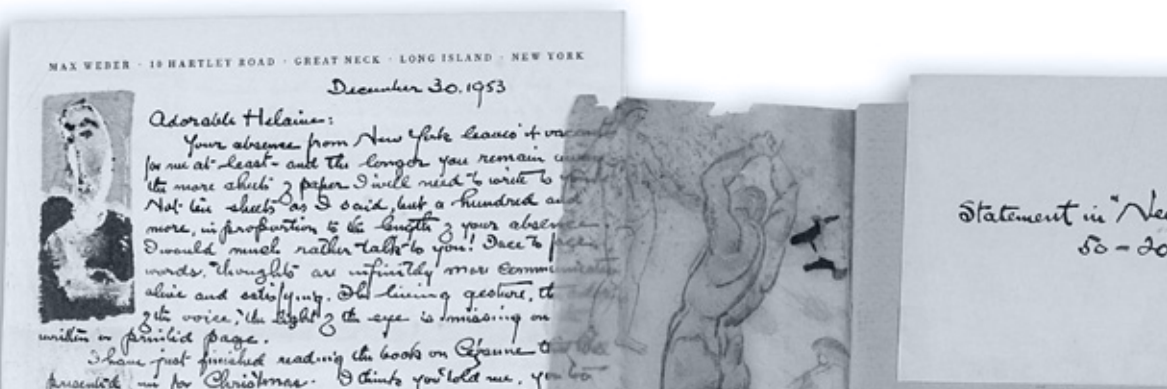
Dyskusja

IV. OBIAD

Godz. 14.00 – 15.00

Galeria Parter Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego

V. OBRADY PLENARNE – CZĘŚĆ III: SESJA W GALERII SLEŃDZIŃSKICH

Godz. 15.00-16.00

Spacer śladami Żydów białostockich z przewodniczką, mgr Izą Szymańską

Godz. 16.00-16.40

Prezentacja judaiców ze zbiorów Galerii Sleńdzińskich
Dyr. Jolanta Szczygieł-Rogowska

Godz. 16.40-17.00

Przerwa kawowa

Godz. 17.00 – 18.30

Obrady plenarne

Prowadzenie: Prof. Lucyna Aleksandrowicz-Pędich (SWPS, Warszawa)
Dr Anna Jeziorkowska-Polakowska (KUL, Lublin)

1. Dr **Barbara Olech** (UwB, Białystok)
Festiwal Kultury Żydowskiej „Zachor – Kolor i Dźwięk” jako wydarzenie kulturalne
2. Dr **Monika Szablowska-Zaremba** (KUL, Lublin)
Szkic o artyście-fotografiku Manachemie Kipnisie
3. Mgr **Klaudia Mucha** (UJ, Kraków)
Czy dwudziestowieczny Sztetl to miejsce mityczne? „Z zapisków rodzinnych rabina” – twórczość Issaca Beshevisa Singera
4. Mgr **Małgorzata Sylwestrzak** (UwB, Białystok)
Muza artystów jako poetka Zagłady. O „Pieśniach żałobnych getta” Izabeli Gelbard

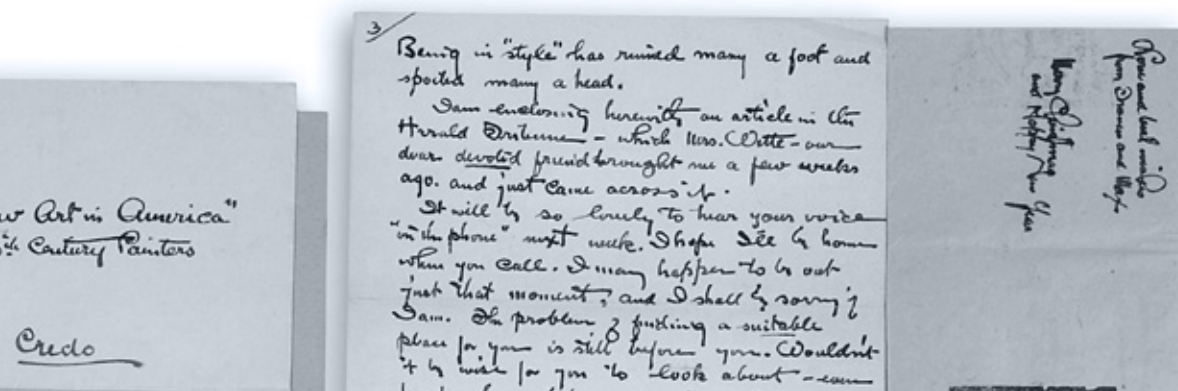
Godz. 18.20 – 18.40

Dyskusja

VII. KOLACJA

Godz. 19.00

Kolacja – w restauracji Villa Tradycja, ul. Włókiennicza 5

7 MAJA

W T O R E K

Miejsce obrad:

Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego, Gmach Główny,
ul. M. Skłodowskiej-Curie 14 A, VI piętro, Sala Audytoryjna

VIII. PANEL

Godz. 9.00 – 10.00

PANEL: *Kultura żydowska w świadomości Polaków i Wschodnioeuropejczyków*
Prowadzenie: prof. Jarosław Ławski

IX. OBRADY PLENARNE – CZĘŚĆ IV

Godz. 11.00-12.30

Prowadzenie: Dr hab. Anna Janicka, prof. UwB (Białystok)
Dr Michał Siedlecki (Książnica Podlaska im. Ł. Górnickiego)

1. Dr Ewa Rogalewska (IPN, Białystok)
Izaak Celnikier (1923 – 2011). Życie i dzieło
2. Dr Nina Taylor-Terlecka (Oxford, Wielka Brytania)
Twórca pieśni masowej. Alfred Gradstein i jego świat
3. Mgr Anna Lebet-Minakowska (Muzeum Narodowe w Krakowie)
Artyści – rzemieślnicy żydowscy i ich dzieła w kolekcji rzemiosła artystycznego Muzeum Narodowego w Krakowie
4. Dr Paweł Wojciechowski (UwB, Białystok)
Koncepcja sztuki u Antoniego Langego
5. Mgr Kamil K. Pilichiewicz (UwB, Białystok)
Obrazki z Miasteczek. Drohobycz Schulza i Pruszków Głowińskiego: artystyczna wizja a miejsce autobiograficzne
6. Mgr Eliza Ptaszyńska (Muzeum Okręgowe w Suwałkach)
Wędrowni artyści żydowskich pomiędzy Monachium, Paryżem i Berlinem w latach 1842-1914
7. Dr hab. Daniel Kalinowski, prof. AP (Słupsk)
Żartownisie i trubadurzy. Andrzej Marek (Marek Arnsztein) jako dramaturg
8. Dr Michał Siedlecki (Książnica Podlaska im. Ł. Górnickiego)
Portret geniusza. Michał Anioł w opowiadaniu „Tomasso del Cavaliere” Juliana Strykowski

Godz. 13.00 – 13.30

Dyskusja
Poczęstunek, kawa

IX. ZAKOŃCZENIE KONFERENCJI

Godz. 14.00

INFORMACJE DLA REFERENTÓW

• Tom ukaże się z datą 2020. Na teksty Państwa czekamy do **30 X 2019** roku. Objętość: od 10 do 30 stron, przypisy polskie, bibliografia, angielskie streszczenie, słowa-klucze po angielsku, nota o autorze (1/2 strony). Mile widziane ilustracje. Książka ukaże się w NSW „Colloquia Orientalia Bialostocensia” jako VIII tom „Studiów Żydowskich” w wydawnictwie z listy MNiSW.

Max Weber, *Wizyta*, 1919, Brooklyn Museum

BIAŁYSTOK to miejsce i dynamiczna przestrzeń pograniczna w głębokim znaczeniu: stykają się tutaj przecinające Europę na pół płyty cywilizacji łacińskiego Zachodu i bizantyjskiego Wschodu. Ścierają się tu, ale nie niszczą wzajemnie, Orient ze światem Zachodu, Bałtowie ze Słowianami, prawosławni z katolikami, Białorusini z Polakami. Miasto niemal wygastej, niegdyś żywej dawniej tradycji żydowskiej, nieopodal którego leżą ośrodki polskiego islamu: Kruszyniany i Bohoniki.

Kolokwia Wschodnie to idea służąca międzykulturowej i międzyreligijnej wymianie myśli, utrwalaniu źródeł pamięci i tożsamości kulturowo-historycznej, badaniu świadectw literackich, artystycznych, przedstawiających przenikanie się wiar, kultur i tożsamości. „Colloquia Orientalia Bialstocensia” to naukowa seria wydawnicza, której zadaniem jest publikowanie materiałów źródłowych i prac naukowych dotyczących:

- ❖ Kultury, literatury, historii Europy Środkowej i Wschodniej.
- ❖ Cywilizacyjnego i kulturowego pogranicza Europy i innych kontynentów, Orientu, Południa, Śródziemnomorza.
- ❖ Pierwszej Rzeczypospolitej oraz kultur krajów sąsiednich: słowiańskich, bałtyckich, germańskich, romańskich.
- ❖ Wielkiego Księstwa Litewskiego, Podlasia, Kresów, pogranicza wschodniego;
- ❖ Kultur i religii mniejszości: Białorusinów, Żydów, Karaimów, Ukraińców, Rosjan, prawosławnych, protestantów, mieszkańców Prus Wschodnich.
- ❖ Tradycji narodów Wschodu, języków ludów zamieszkujących tę kulturową przestrzeń.

**Tomy z cyklu „Żydzi wschodniej Polski” wydane
w Naukowej Serii Wydawniczej „Colloquia Orientalia Bialostocensia”:**

- ❖ *Żydzi wschodniej Polski*, Seria I: *Świadectwa i interpretacje*, redakcja: Barbara Olech i Jarosław Ławski, Białystok 2013. Patron Konferencji i tomu: dr Józef Chazanowicz (1844–1918).
- ❖ *Żydzi wschodniej Polski*, Seria II: *W blasku i w cieniu historii*, redakcja: Jarosław Ławski i Barbara Olech, Białystok 2014. Patron Konferencji i tomu: dr Dora Kacnelson (1921–2003).
- ❖ *Żydzi wschodniej Polski*, Seria III: *Kobieta żydowska*, redakcja: Anna Janicka, Jarosław Ławski, Barbara Olech, Białystok 2015. Patron Konferencji i tomu: Chasia Bornstein-Bielicka (1921–2012).
- ❖ *Żydzi wschodniej Polski*, Seria IV: *Uczni żydowscy*, redakcja: Grzegorz Czerwiński i Jarosław Ławski, Białystok 2016. Patron: Leo Wiener.
- ❖ *Żydzi wschodniej Polski*, Seria V: *W kręgu judaizmu*, redakcja Jarosław Ławski i Iwona E. Rusek, Białystok 2017. Patron Konferencji: Samuel Mohylewer (1824–1898).
- ❖ *Żydzi wschodniej Polskie*, Seria VI: *Żydzi białostoccy: od początków do 1939 roku*, redakcja: Jarosław Ławski, Kamil K. Pilichiewicz, Anna Wydrycka, Białystok 2018. Patron Konferencji: Felicja Raszkín-Nowak (1924–2015).
- ❖ *Żydzi wschodniej Polski*, Seria VII: *Między Odessą a Wilnem: Wokół idei syjonizmu*, red. Jarosław Ławski, Ewelina Feldmann-Kołodziejuk, Białystok 2019. Patron Konferencji: Włodzimierz Żabotyński (1880–1940).

**W Naukowym Projekcie Wydawniczym
– Serii „Przełomy/Pogranicza” wydano ponadto:**

- ❖ Ryszard Löw, *Literackie podsumowania: polsko-hebrajskie i polsko-izraelskie*, redakcja: Michał Siedlecki i Jarosław Ławski, posłowie Barbara Olech, Białystok 2014.

Żydzi białostoccy przy fontannie w centrum miasta (Runek Kościuszki). Rok 1917

Tekst: Dariusz Kukiełko, Ewelina Feldman-Kołodziejuk
Współpraca redakcyjna: Joanna Wildowicz
Opracowanie graficzne: Kamil Zaniewski
Koncepcja: Łukasz Zabielski, Patryk Suchodolski

Wydział Filologiczny Uniwersytetu w Białymstoku
Białystok 2019

Max Weber, *Wiolonczelista*, 1917, Brooklyn Museum